



Kertomusluonnoksesta annetut lausunnot

7/2024 Maatalouden investointituet – Kannattavuuden ja kilpailukyvyn kehittäminen D/688/04.07.02/2022

Maa- ja metsätalousministeriö, 13.6.2024.



Lausunto

13.6.2024

VN/27511/2022
VN/27511/2022-MMM-4

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto tarkastuskertomusluonnoksesta Maatalouden investointituet –Kannattavuuden ja kilpailukyvyn kehittäminen

Valtiontalouden tarkastusvirasto on arvioinut maatalouden investointitukia maatalouspoliittisena tukivälineenä ja tuen vaikuttavuutta. Tarkastuksen tavoitteena oli luoda tietopohjaa maatalouspolitiikan onnistumisesta. Tarkastusvirasto toteaa kuitenkin, että tarkastuksessa ei onnistuttu arvioimaan investointitukien vaikuttavuutta kannattavuuden ja kilpailukyvyn saavuttamisessa tavoitteena olleella tavalla, mikä johtui vaikeuksista aineiston kokoamisessa ja verottajan tietojen ja investointitukitietojen yhdistämisessä.

Tarkastuskertomusluonnoksessa todetaan, että investointitukea saavat käytännössä kaikki tukikelpoiset hakemukset, eikä karsintaa juuri ole. Tässä on huomioitava, että tukijärjestelmän rakenne tukikelpoisuusedellytyksineen sekä käytäntö, jossa neuvonta on vahvasti mukana lähes kaikissa suuremmissa rahoitusta hakevissa hankkeissa, vaikuttaa siihen, että hakijan taloudellisia ja tuotannollisia valmiuksia arvioidaan jo ennen hakuprosessia. Isoimmissa hankkeissa arviointia ja karsintaa osaltaan tekee myös rahoituslaitos, sillä pääsääntöisesti hankkeisiin tarvitaan tuen lisäksi myös muuta ulkopuolista rahoitusta. Hakijat, neuvojat ja rahoituslaitokset ovat hyvin perillä tukiehdosta ja hakuun ei juurikaan tule sellaisia hakemuksia, joissa tukiedellytykset eivät täytyisi.

Investointituet ovat osa EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa, jossa tuen myöntämisen edellytyksiä ja tavoitteita määrittää vahvasti yhteisen maatalouspolitiikan säädökset ja joita maksetaan kaikissa EU-jäsenmaissa. Suomalaisen maataloustuotannon korkeat tuotantokustannukset ovat kilpailuhaitta. Osa tuotantokustannusten eroista selittyy edelleen tuotantorakenteella, mikä lisää rakennetuen tarvetta. Rakennetuen pääasiallisena tavoitteena on maatalouden toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn kehittäminen, joskin yhä tärkeämmiksi investointituen kohteiksi ovat nousseet panostukset mm. uusiutuvan energian tuotantoon ja käyttöön, ympäristön tilaan, tuotannon kestävyteen, eläinten hyvinvointiin ja tilojen bioturvallisuuteen.

Koska tuotannolliset investoinnit ovat edellytys maatalouden ja ruuantuotannon jatkuvuudelle, tukijärjestelmää valmistellessa esimerkiksi tukitasot on pyritty mitoittamaan siten, että huomioiden hakupotentiaali, tukea riittäisi mahdollisimman pitkälti sitä tarvitseville hakijoille. Tästä huolimatta tukiehdot täyttyviä hankkeita on jouduttu ja joudutaan tulevaisuudessakin karsimaan varojen puutteen vuoksi.

Tarkastuskertomusluonnoksessa todetaan myös, että investointituen vaikuttavuuden arviointia ei juuri ole tehty menetelmillä, jotka osoittaisivat tuen vaikutuksen investointien toteutumisessa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Hallituskatu 3 A
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.mmm@gov.fi

Kuten tarkastuskertomusluonnoksessakin todetaan, vertailevan arvioinnin tekeminen on vaikeaa tilanteissa, jossa hankkeita ei juuri toteudu ilman tukea. Toisaalta nähdään, että tilanteissa, jossa tietyille tuotantosuunnalle ei myönnetä tukea, investoinnit ainakin lyhyellä aikavälillä pysähtyvät. Tämä on nähtävissä esimerkiksi lihakarjatalouden investoinneissa, joiden uudisrakennus- ja laajenushankkeille ei vuosina 2021-2023 emolehmätuotantoa lukuun ottamatta myönnetty investointitukea.

Maatalousinvestointien tukimuotoja on arvioitu esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen vuonna 2020 tekemässä [Maituke -selvityksessä](#). Kantar Agri Oy tekee säännöllisesti selvityksiä eri tuotantosuunnien kehitysnäkymistä toteuttamalla viljelijöille suunnatun kyselytutkimuksen. Esimerkiksi vuonna 2023 toteutetussa selvityksessä vain joka kymmenes kyselyyn osallistunut maidon- tai naudanlihan tuottaja ilmoitti toteuttavansa hankkeensa suunnitelmassaan laajuudessa, mikäli siihen ei saisi lainkaan investointitukea. Sikatiloista vielä harvempi ilmoitti toteuttavansa hankkeen, mikäli siihen ei saa tukea.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on nostanut tarkastuskertomusluonnokseen kolme suositusta:

Ensimmäisessä suosituksessa todetaan, että maa- ja metsätalousministeriön tulisi järjestää maatalousyrittäjien talouden ja maatalouden rakenteen kehittymisen tietojen kerääminen ja tilastointi sellaiseksi, että kuva vastaisi nykymuotoista maataloutta ja siihen liittyviä tietotarpeita.

Toisessa suosituksessa todetaan, että maa- ja metsätalousministeriön tulisi tuottaa tietoa investointitukien vaikutuksista yksittäisen maatilán ja maataloustuotannon tasolla, jotta investointituen hyödyllisyyttä olisi mahdollista arvioida ja tarvittavia politiikkatoimia kehittää.

Maa- ja metsätalousministeriö yhtyy molempien suositusten osalta näkemykseen, että mahdollisimman kattavan, kuvaavan ja ajantasaisen tiedon olemassaolo on tärkeää. Tiedon keräämisessä on huomioitava olemassa olevat resurssit ja myös yrittäjiin kohdistuva hallinnollinen taakka. Koko ajan kehittyvät tietojärjestelmät ja eri viranomaisten keräämään tiedon yhteensovittaminen tietosuojavaatimukset huomioiden auttavat osaltaan tilannekuvan luomisessa.

Kolmannen suosituksen mukaan valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön tulisi erityisesti investointitukia suunniteltaessa, mutta myös maatalouspolitiikassa ja ruuantuotannon turvaamisessa, huomioida maatalouden erilaistumiskehitys ja jatkavien tilojen muutos yhä enemmän muun yritystoiminnan kaltaiseksi.

Maatalouden tärkeimmän tehtävän, ruuantuotannon, lisäksi maataloudella on mahdollisuus vastata moniin ajankohtaisiin haasteisiin. Maataloudella on edelleen tärkeä työllistävä vaikutus ja etenkin itäisessä Suomessa maatalous osaltaan turvaa koko maan asuttuna pysymistä. Maatalous voi tuottaa tulevaisuudessa yhä enemmän ratkaisuja ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta ja maaseudun elinvoimaisuuden näkökulmasta maataloudella on edelleen iso merkitys. Näiden tavoitteiden yhteensovittaminen on haastavaa, mutta tärkeää. Myös maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä huomioida tilojen kehitys yritystoiminnan näkökulmasta sekä vastata erilaisten tilojen tarpeisiin erilaisin ratkaisuin.

Kansliapäällikkö

Pekka Pesonen

Neuvotteleva virkamies

Sanna Koivumäki

Jakelu

Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV